

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

SUN TZU

ARTA
RĂZBOIULUI

Traducere din limba engleză

CĂTĂLINA GROSU

LITERA

București

2020

22. În vechime, ascensiunea dinastiei Yin s-a datorat lui I Chih, care a slujit anterior dinastia Hsia; Chou a venit la putere prin Lu Yu, un slujitor al dinastiei Yin.

Chang Yü: I Chih a fost ministru al dinastiei Hsia, care a trecut de partea dinastiei Yin. Lu Wang era ministru al dinastiei Yin, care a trecut de partea dinastiei Chou.

23. Așadar, doar suveranul luminat și generalul merituos sunt capabili să-i folosească ca spioni pe oamenii cei mai inteligenți, ca să înfăptuiască lucruri mărețe. Operațiunile secrete sunt esențiale în război; pe ele se bazează armata pentru fiecare mișcare.

Chia Lin: O armată fără spioni este ca un om fără ochi și urechi.

CUPRINS

Capitolul I. Socoteli	5
Capitolul II. Cum să porți un război	17
Capitolul III. Strategie ofensivă	25
Capitolul IV. Rânduieii	35
Capitolul V. Forță	41
Capitolul VI. Slăbiciuni și puncte forte	49
Capitolul VII. Luptă	57
Capitolul VIII. Cele nouă variabile	69
Capitolul IX. Marșuri	75
Capitolul X. Teren	85
Capitolul XI. Cele nouă tipuri de teren	93
Capitolul XII. Atac cu foc	107
Capitolul XIII. Folosire a spionilor	111

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Florentina Nica
Copertă: Ana-Maria Gordin
Marinescu
Tehnoredactare și prepress:
Gabriela Anghel

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
SUN TZU
Arta războiului / Sun Tzu; trad. din
lb. engleză de Cătălina Grosu. -
București: Litera, 2020

ISBN 978-606-33-4826-6

I. Grosu, Cătălina (trad.)

355.01

Carte Pentru Toți este parte a
Grupului Editorial Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4,
București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Arta războiului
Sun Tzu

Copyright © 2020 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Capitolul I SOCOTELI¹

Sun Tzu a spus:

1. Războiul este o problemă de importanță vitală pentru stat; tărâmul vieții și al morții; drumul către supra-viețuire sau ruină. Este obligatoriu să fie studiat cât mai amănunțit.

Li Ch'üan: „Armele sunt unelte de rău augur“. Războiul este un lucru grav; ți-e temă ca nu cumva oamenii să-l stârnească fără să chibzuiască cum se cuvine asupra lui.

2. Așadar, meditează asupra lui din perspectiva celor cinci factori fundamentali și fă comparații cu cele șapte elemente enumerate mai târziu. Astfel îi poți evalua punctele esențiale.

3. Primul dintre acești factori este influența morală; al doilea, vremea; al treilea, terenul; al patrulea, autoritatea; și al cincilea, doctrina.²

¹ Titlul înseamnă „cunoaștere“, „planuri“ sau „calcul“. Primul subiect discutat este procesul pe care îl definim ca estimare (sau apreciere) a situației. (n. ed.)

² Aici, *Tao* este tradus cu sensul de „influență morală“. De obicei trimite la „cale“ sau la „calea cea dreaptă“. Aici se referă la moralitatea

Chang Yü: Ordinea sistematică de mai sus este perfect clară. Când se strâng trupe pentru a-i pedepsi pe cotoptori, consiliul templului ia în calcul mai întâi dacă bunăvoința conducătorilor și încrederea maselor sunt suficiente; apoi, dacă anotimpul este prielnic și, în cele din urmă, ține seama de dificultățile topografice. După o deliberare riguroasă asupra tuturor acestor chestiuni, este numit un general care să lanseze atacul. După ce trupele au trecut granițele, responsabilitatea pentru legi și ordine cade pe umerii generalului.

4. Prin influență morală înțeleg ceea ce îi face pe oameni să fie în armonie cu suveranii, astfel încât aceștia să-i însoțească în viață și în moarte fără teamă de pericol.¹

Chang Yü: Când cineva îi tratează pe oameni cu bunăvoință, dreptate și integritate și când le arată încredere, armata va fi unită în spirit și cu toții vor fi fericiți să-și urmeze conducătorii. *Dao de Jing (Cartea schimbărilor)* spune: „În fericirea de a fi depășit dificultăți, oamenii uită de pericolul morții“.

5. Când spun vreme, mă refer la interacțiunea forțelor naturii; efectele iernii geroase și ale verii călduroase

gubernului; în special la cea a suveranului. Dacă suveranul guvernează cu dreptate, bunăvoință și corectitudine, atunci urmează „calea cea dreaptă“, exercitând astfel o influență morală mai mare. Sensul primar al caracterului *fa*, tradus aici prin „doctrină“, este acela de „lege“ sau „metodă“. În titlul lucrării este tradus ca „artă“. (n. ed.)

¹ Există termeni precisi în limba chineză care nu pot fi redați peste tot prin cuvântul „atac“. Chang Yü folosește aici o expresie al cărei sens literal este acela de „a-i pedepsi pe criminali“, expresie aplicată atacului rebellor. Alte caractere au semnificații mult mai precise, cum ar fi „a ataca pe furis“, „a ataca pe neașteptate“, „a înăbuși răscoala“, „a reduce la tăcere“ etc. (n. ed.)

și desfășurarea operațiunilor militare în concordanță cu anotimpurile.¹

6. Când spun teren, mă refer la distanțe, fie că terenul este traversat cu ușurință sau nu, fie că este deschis sau îngust, precum și la șansele la viață sau la riscul de moarte.

Mei Yao-ch'en: Când conduci trupe, este esențial să știi dinainte care sunt condițiile terenului. Cunoscând distanțele, se poate concepe un plan de acțiune indirect sau unul direct. Dacă se cunoaște ușurința sau dificultatea traversării terenului, se pot estima avantajele implicării infanteriei sau a cavaleriei. Dacă se știe unde se îngustează și unde se lărgește terenul, se poate calcula forța necesară. Știind unde se va purta bătălia, vei ști și când să-ți concentrezi sau să-ți împarți forțele.

7. Prin autoritate înțeleg calitățile generalului de a fi înțelept, onest, omenos, curajos și strict.

Li Ch'üan: Acestea cinci sunt virtuțile generalului. Așadar, armata vorbește despre el numindu-l „Cel Respectat“.

Tu Mu: Dacă este înțelept, un comandant este capabil să recunoască împrejurările schimbătoare și să acționeze cu promptitudine. Dacă este sincer, oamenii lui vor avea, fără îndoială, certitudinea recompenselor sau a pedepselor. Dacă este omenos, empatizează cu ceilalți și apreciază munca și strădania lor. Dacă este curajos, câștigă victoria profitând

¹ În mod clar, caracterul *t'ien* (Cer) este folosit în acest verset cu sensul actual de „vreme“. (n. ed.)

de ocazie fără ezitare. Dacă este strict, trupele lui sunt disciplinate, deoarece îl admiră și se tem de pedepse.

Shen Pao-hsu a spus: Dacă un general nu este curajos, va fi incapabil să-ți spulbere îndoielile sau să vină cu planuri mărețe.

8. Prin doctrină înțeleg organizarea, controlul, atribuirea unor ranguri potrivite ofițerilor, stabilirea rutelor de aprovizionare și procurarea celor necesare armatei.

9. Nu există nici un general care să nu fi auzit de aceste cinci lucruri. Cei care le stăpânesc câștigă; cei care nu le stăpânesc vor fi învinși.

10. Așadar, pentru a face planuri, comparați următoarele elemente, apreciindu-le cu mare băgare de seamă.

11. Dacă spui conducător posedă influență morală, care comandant este mai capabil, care armată profită de avantajele vremii și ale terenului, care dintre reguli și instrucțiuni sunt mai bine îndeplinite, care trupe sunt mai puternice;¹

Chang Yü: Care trainice, cai iuți, trupe viteze, arme ascuțite – astfel încât, atunci când aud tobele care anunță atacul, să fie fericiți, iar când aud gongul ce anunță retragerea, să fie furioși. Cel care este așa e puternic.

12. Cel care are ofițerii și trupele cel mai bine antrenate;

Tu Yu: Așadar, Maestrul Wang a spus: „Dacă ofițerii nu sunt obișnuiți cu instrucția riguroasă, vor fi

îngrijorați și ezitanți în bătălie; dacă generalii nu sunt antrenate temeinic, vor tremura în fața dușmanului“.

13. Și care aplică răsplata și pedeapsa într-un mod mai înțelept.

Tu Mu: Nici una, nici cealaltă nu trebuie să fie în exces.

14. Voi putea anticipa care parte va fi victorioasă și care înfrântă.

15. Dacă apelez la un general care ține cont de strategia mea, atunci va câștiga cu siguranță. Reține-l! Dacă apelez la unul care refuză să-mi asculte strategia, cu siguranță va fi învins. Alungă-l!

16. Ținând seama de avantajele planurilor mele, generalul trebuie să creeze situații care să contribuie la îndeplinirea lor. Prin „situații“ înțeleg că ar trebui să acționeze prompt, în concordanță cu ceea ce este avantajos, și să controleze balanța.

17. Orice război se bazează pe înșelăciune.

18. Așadar, dacă ești capabil, fă-l să te creadă incapabil; dacă ești activ, fă-l să te creadă pasiv.

19. Când ești în apropiere, fă-l să creadă că ești departe; iar când ești departe, fă-l să te creadă că ești aproape.

20. Momește-ți dușmanul pentru a-l atrage; simulează dezordinea și lovește-l.

Tu Mu: Generalul Li Mu din Chao a dat drumul unor turme de vite cu păstorii lor; când cei din tribul Hsiung Nu mai avansaseră puțin, s-a prefăcut că se retrage, lăsând în urmă câteva mii de oameni, ca

¹ În acest verset și în următoarele două sunt numite cele șapte elemente la care se face referire în versetul 2. (n. ed.)

și cum i-ar fi abandonat. Când a auzit hanul aceste vești, a fost încântat și a pornit într-acolo în fruntea unei forțe puternice. Li Mu și-a dispus majoritatea trupelor în formațiuni pe flancurile drept și stâng, a dat semnalul de atac, i-a zdrobit pe huni și a măcelărit peste o sută de mii dintre călăreții lor.¹

21. Când inamicul se concentrează, pregătește-te să-i
ții piept, când este mai puternic, evită-l.
22. Înfurie-i generalul și derutează-l.

Li Ch'üan: Dacă generalul este coleric, autoritatea sa poate fi ușor răsturnată. Nu are caracter ferm.

Chang Yü: Dacă generalul este încăpățânat și pre-dispus la furie, insultă-l și mânie-l, ca să fie iritat și derutat și să se repeadă asupra ta cu nesăbuintă, fără un plan.

23. Pretinde că ești inferior și încurajează-i aroganța.

Tu Mu: Către sfârșitul dinastiei Ch'in (Qin), Mo Tun din tribul Hsiung Nu a urcat la putere. Cei din tribul Hu, din est, erau puternici și au trimis legați la negocieri. Aceștia au spus: „Dorim să obținem calul de o mie de *li* al lui T'ou Ma“. Mo Tun și-a consultat sfătuitoarii, care au exclamat: „Calul de o mie de *li*! Cel mai de preț lucru din țara asta! Nu li-l da!“ Mo Tun a răspuns: „De ce aș purta pică unui vecin pentru un cal?“ Așa că a trimis calul.²

¹ Membrii tribului Hsiung Nu erau nomazi care le-au dat de furcă chin-nezilor secole la rând. Marele Zid Chinezesc a fost construit pentru a proteja China de incursiunile lor. (n. ed.)

² Mo Tun, sau T'ou Ma ori T'ouman, a fost primul conducător care i-a unit pe cei din tribul Hsiung Nu. Calul de o mie de *li* era un armăsar despre

La puțin timp după aceea, cei din tribul Hu de Est au trimis emisari care au spus: „Vrem una dintre prințesele hanului“. Mo Tun și-a întrebat sfătuitoarii, care i-au răspuns cu toții indignați: „Cei din tribul Hu de Est sunt nedrepti! Acum cer până și o prințesă! Te implorăm, atacă-i!“ Mo Tun a spus: „Cum ar putea cineva să-i refuze vecinului o femeie tânără?“ Așa că le-a dat femeia.

La scurt timp după aceea, cei din tribul Hu de Est s-au întors și au spus: „Ai o mie de *li* de teren nefolosit pe care îl vrem noi“. Mo Tun și-a consultat sfătuitoarii. Unii au spus că ar fi rezonabil să cedeze pământul, alții că nu. Mo Tun s-a înfuriat și le-a răspuns: „Pământul este temeliea statului. Cum ar putea cineva să-l cedeze?“ Tuturor celor care l-au sfătuit să facă asta li s-a tăiat capul.

Mo Tun a sărit apoi pe cal, a poruncit ca tuturor celor rămași în urmă să li se taie capul și i-a atacat prin surprindere pe cei din tribul Hu de Est. Aceștia din urmă îl disprețuiau și nu se pregătiseră. Când i-a atacat, i-a anihilat. Apoi, Mo Tun s-a întors către vest și a atacat tribul Yueh Ti. La sud, a anexat Lou Fan... și a invadat Yen. A redobândit toate pământurile străvechi ale tribului Hsiung Nu, care fuseseră cucerite anterior de generalul Qin Meng T'ien.¹

Ch'ên Hao: Dă-i dușmanului băieți și fete ca să-i iei mințile, cai și mătăsurii ca să-i ațâți ambițiile.

24. Ține-l ca pe ace, obosește-l.

care se spunea că ar fi capabil să alerge o mie de *li* (circa cinci sute de kilometri) fără să pască sau să bea apă. (n. ed.)

¹ Meng T'ien i-a supus pe nomazii de la graniță în timpul dinastiei Qin și a început construcția Marelui Zid. (n. ed.)

Li Ch'üan: Când dușmanul este relaxat, obosește-l.

Tu Mu: Către sfârșitul domniei ultimului han, după ce Ts'ao Ts'ao îl învinsese pe Liu Pei, acesta din urmă a fugit la Yuan Shao, care și-a condus apoi trupele astfel încât să-l provoace pe Ts'ao Ts'ao. T'ien Fang, unul dintre ofițerii lui Yuan Shao, a spus: „Ts'ao Ts'ao se pricepe să-și folosească trupele; nu te poți reperi nesăbuit asupra lui. Nimic nu funcționează mai bine decât să tragi de timp și să-l ții la distanță. Tu, generale, ar trebui să trimiți întăriri de-a lungul munților și al râurilor și să menții cele patru prefecturi. Pe plan extern, încheie alianțe cu suverani puternici; pe plan intern, pune în funcțiune o strategie agromilitară.¹ Mai târziu, recrutează trupe speciale și transformă-le în unități de elită. Profitând de locurile unde inamicul este nepregătit, fă incursiuni repetate și răscolește țara la sud de râu. Când trimite întăriri în dreapta, atacă-l în partea stângă; când întărește flancul stâng, atacă-l pe cel drept; obosește-l, făcându-l să alege în toate părțile... Dacă respingi această strategie victorioasă și decizi să riști totul într-o bătălie, va fi prea târziu pentru regrete“. Yuan Shao nu a urmat acest sfat și a fost înfrânt.²

25. Când este unit, dezbină-l.

¹ Se referă la coloniile agricole militare situate în zone izolate, unde se stabileau soldații și familiile lor. O parte din timp era petrecut cultivând terenul, iar restul era ocupat cu exerciții, antrenamente și lupte, când era necesar. Rușii au folosit această politică atunci când au colonizat Siberia. Măsura este încă utilizată în zonele de frontieră ale Chinei. (n. ed.)

² În perioada „Celor Trei Regate“, Wei în nord și vest, Shu în sud-vest și Wu în valea fluviului Yangtze (Fluviul Albastru) s-au luptat pentru supremație. (n. ed.)

Chang Yü: Creează o breșă între suveran și sfătuitorii acestuia; alții desparte-l de aliați. Fă-i să fie suspicioși unii față de alții, ca să îi dezbinii. Apoi poți completa împotriva lor.

26. Atacă acolo unde nu este pregătit; țâșnește atunci când nu se așteaptă.

Ho Yen-hsi: Li Ching din T'ang a propus zece planuri împotriva lui Hsiao Hsieh, și întreaga responsabilitate pentru comanda armatelor i-a fost încredințată. În luna a opta și-a reunit forțele la K'uei Chou.

Deoarece era vremea inundațiilor de toamnă, apele fluviului Yangtze se revărsau și drumurile de-a lungul celor trei defileuri erau periculoase, Hsiao Hsieh a fost sigur că Li Ching nu va înainta împotriva lui. Așa că nu a făcut nici un fel de pregătiri.

În luna a noua, Li Ching a preluat comanda trupelor și li s-a adresat după cum urmează: „Cel mai important lucru în război este viteza extraordinară; nimeni nu își poate permite să neglijeze oportunitatea. Acum ne-am concentrat aici, și Hsiao Hsieh nu știe. Folosindu-ne de avantajul că valea fluviului este inundată, vom apărea pe neașteptate sub zidurile capitalei. După cum se spune: «Când lovește trăsnetul, nu mai ai timp să-ți acoperi urechile». Chiar dacă ne va descoperi, nu va putea concepe un plan atât de rapid încât să ne împiedice, așa că îl vom putea captura“.

A înaintat către I Ling, iar Hsiao Hsieh a început să se teamă și a cerut întăriri din sudul fluviului, însă acestea nu au putut ajunge la timp. Li Ching a asediat orașul, iar Hsieh s-a predat.

„Să ataci acolo unde dușmanul nu se așteaptă“ e ca atunci când, aproape de sfârșitul dinastiei Wei, aceasta l-a trimis pe generalii Chung Hui și Teng Ai să atace regatul Shu.¹ Iarna, în luna a zecea, Ai a părăsit Yin P'ing și a înaintat prin țara nelocuită mai bine de șapte sute de li², tăind drumuri prin munți și construind poduri suspendate. Munții erau înalți, văile adânci, iar sarcina sa a fost extrem de dificilă și de periculoasă. De asemenea, armata, pe cale să rămână fără provizii, era pe punctul de a se prăpădi de foame. Teng Ai s-a înfășurat în covoare de fetru și s-a rostogolit pe pantele muntoase abrupte; generalii și ofițerii s-au cățărat agățându-se de copaci. Escaladând prăpăstiile precum bancurile de pești, armata a avansat.

Teng Ai a apărut mai întâi la Chiang Yu în Shu, iar Ma Mou, generalul însărcinat cu apărarea, s-a predat. Teng Ai l-a decapitat pe Chu-ko Chan, care a opus rezistență la Mien-chu, și a mășăluit către Ch'eng Tu. Regele din Shu, Liu Shan, s-a predat.

27. Acestea îi sunt strategului cheile pentru a ieși învingător. Nu este posibil să fie discutate înainte.

Mei Yao-ch'en: Când te confrunți cu dușmanul, reacționează la împrejurările schimbătoare și concepe subterfugii. Cum pot fi discutate aceste lucruri înainte?

28. Dacă socotelile făcute în templu înaintea luptei indică victoria, asta se întâmplă deoarece calculele spun

¹ Această campanie a fost purtată în jurul anului 255 d.Hr. (n. ed.)

² 350 de kilometri (n. red.)

că puterea ta e superioară celei a dușmanului; dacă indică înfrângere este pentru că aceste calcule demonstrează că ești inferior. Cu multe socoteli se poate învinge; cu puține, nu. Cât de puține șanse de victorie are cineva care nu face nici un calcul! Prin acesta, eu cântăresc situația, și rezultatul va fi clar.¹

¹ Verset confuz. În calculele preliminare erau folosite un fel de dispozitive de numărare. Caracterul operativ reprezintă un astfel de dispozitiv, posibil un abac primitiv. Nu știm cum erau cântăriți diferiții „factori“ și diferitele „elemente“ menționați, dar evident procesul de comparare a puterilor relative era unul rațional. Se pare că se făceau două calcule separate, primul la nivel național, al doilea la nivel strategic. În primul caz, cele cinci elemente de bază enumerate în versetul 3 erau comparate; am putea presupune că, dacă rezultatele erau favorabile, experții militari comparau puterea, antrenamentul, administrarea răsplăților și a pedepselor și așa mai departe (cei șapte factori). (n. ed.)